

Gården Bjørg på Namdalseidet

Det gamle tunet på lensmannsgården Bjørg. I tillegg til husene vi ser i bildet hadde gården også smie, sommerfjøs, to setre, husmannsplasser og flere høyløper. Bildet er fra ca 1890.

I bygdeboka for Namdalseid sier Sturla Brørs dette om Bjørg, Gnr 148 i Namdalseid kommune:

"Namnet - og lægjet- seier oss at garden er mellom dei eldste i bygda"

Navnet Bjørg kommer i følge navnegranskeren Oluf Rygh av gammelnorsk *bjorg* som betyr berg. Slike usammensatte naturnavn er ofte knytta til svært gamle gårder, gjerne fra eldre jernalder. Alderen bekreftes også av ei rekke kulturminner og arkeologiske funn.

Steinalder

I samlingene ved Vitenskapsmuseet i Trondheim er det oppbevart en flintdolken som ble funnet på Bjørg i 1882. I journalen er det anført at den er funnet i ei steinrøys, noe som kan tyde på at det er gravgods fra ei grav som har blitt fjerna i forbindelse med nydyrking.

Flintdolken som ble funnet på Bjørg i 1882.

Jernalder

Sverdet og øksa som ble funnet i 1956 og en av de arabiske sølvmyntene fra vikinggrava.

På Nerbjørg ble ei grav fra vikingtida avdekt under planering av en haug i 1956. Haugen ble undersøkt av konservator Sverre Marstrander, og i restene fant han deler av en hodeskalle, sverd og øks. I tillegg fant han to arabiske sølvmynter, den ene fra Tasjkent og den andre fra Samarkand, begge slått i siste halvdel av 900 tallet. Myntene må altså ha vært relativt nye da de havna i ei vikinggrav på Bjørg. Marstrander registrerte i alt 5 gravhauger i det samme området, men alle er rasert i forbindelse med seinere planering som ble foretatt på 1950-tallet.

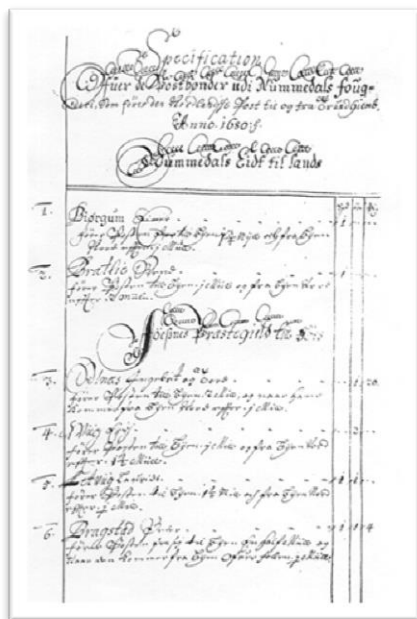
Automatisk freda kulturminner

Et areal ved det gamle tunet har rik forekomst av kokegroper, kokstein og svart jord og er freda som boplassområde. På ryggen like ovenfor det gamle tunområdet, i det beitet som kalles Hesttrøa, ligger det to runde gravhauger med diameter på 4 - 5m, og det som kan være en såkalt "stjernehaug" med trekantform. På en bergrygg i samme område er det ei "skålgrop" som knyttes til tidlig jordbrukskultur. Gjennom Hesttrøa går også den gamle ferdselsvegen, og den framstår som en typisk hulveg. Lenger nord er det funnet kavlgveg i myra med datering til tida omkring svartedauen i 1350.

Nyere tids kulturminner

Både på innmark og i utmarka finnes mange spor etter menneskers virksomhet gjennom tidene. Det er tufter etter hus, som eksempelvis smie, tørkhus og sommerfjøs rundt det gamle tunet, eller høybuer på utslåttene ved elva. I Nilsenget er skogstua reist nøyaktig over kjellergropa etter husmannsstua som stod der for hundre år side. Den ble tatt til stall da Bangdalsbruket bygde skogstue i Kittengenget, og restene etter den finnes der fortsatt. På ryggen mellom Kittengenget og Myrenget ligger tuftene etter Gammeltømtet som var heimeseter fram til 1800-tallet. "Klauva" og "Hundstien" førte ned til elva, og er viktige kulturminner. Det samme gjelder seterstien som førte til setra Heitømtet. Denne stien går over Stakkmyra, der restene etter den siste høystakken fortsatt finnes.

Det gamle tunområdet ligger omlag 80 m over havet. Jorda er opplendt og lite utsatt for frost i motsetning til lavere områder. Det var på slike plasser den første dyrkinga og busettinga skjedde i disse traktene.

Bjørg hadde også ei sentral beliggenhet midt på den gamle ferdselsvegen over eidet. Den var ikke bare bindeleddet mellom Trondheimsfjorden i sør og Namsenfjorden i nord, men faktisk også mellom Sør- og Nord-Norge. Slik var det ingen tilfeldighet at Bjørg ble "postbondegaard no 1 i Nummedal fuogderie" da den første postrute til Nord-Norge ble etablert i 1663. I "Specification Offuer de Postbønder udi Nummedals fougderi, som fører den Nordlandske Post til og fra Trundhjemb" fra 1680 er det presisert at ruta går over "Nummedals Eidt til lands" og den første gården er omtalt slik: "1. Bjørgum Einar fører Posten til Byen 13/4 Miil og fra Byen Nordoffuer 1 Miil". For dette hadde han ei godtgjørelse på 1 Spesiedaler. Neste postbondegård nordover var Brattli ved Sjøåsen.

Til venstre: «Specification Offuer de Postbønder udi Nummedal»

Beskrivelser av gården i eldre litteratur

De som fór over eidet fulgte postvegen, og i 1773 besøkte Gerhard Schønning Bjørg, og han beskrev gården slik:

"Vesten for bemeldte Østerelv, men sønden for Aargaard, omternt ¼ Mil derfra, ligger den Gaard Bjørgan eller Bjørgum, i hvis Udmarke ligger adskillige Kiæmpe-Hauge, hvilke viise, at desse, nu meest øde Steder, have fordums været opdyddede og beboede. Bemeldte Bjørgan er ellers en tilforn berømt Gaard, hvor en anseelig Familie berettes at have boet."

(Gerhard Schønning: Reise giennem en del af Norge i de aar 1773, 1774, 1775.)

Ved forrige hundreårsskiftet var Bjørg en av de største gårdene på Namdalseid, og i verket "Norges land og folk" (1909) av Amund Helland beskrives gården slik:

Bjørgan. Det gamle navn er Bjargir, flertall av Bjorg, i stedsnavne om et fremstikkende, noget høit og brat berg. Gaardsnr. 148, brugs-nr. 1 og 3, har skyld 13,83 mark. Udsæd: 5 hl havre, 7 hl poteter, 6 maal turnips, og 20 maal grønfoder. Husdyr: 3 heste, 20 storfæ, 3 gjeter, 6 svin og 8 høns. Redskaber: 1 slaamaskine, 1 hesterive og 6 kjerrer.

Gaardens areal er efter jordbrukstelingen i 1907 488 maal indmark, 1000 maal havn uden skogbestand, 2500 maal skogmark samt 500 maal myr, hvoraf 100 maal er skikket til torvstrø.

Eiere og brukere

De første personene vi hører om i forbindelse med Bjørg er navn som dukker opp i skattelister, en Bård i 1559 og det som kan være sønnesønnen med samme navn i 1612. Bård Bjørgum er lagrettemann enda i 1660. I folketellinga fra 1664 sitter ei enke på gården, og kvinner ble ikke nevnt ved navn, derfor

kalles hun bare "Enchen", men alderen hennes er oppgitt, hun var bare 20 år. Navnet på husmannen er derimot oppgitt. Han het Jon Bårdsson og var 50 år. Vi kan tenke oss at Bård har gifta seg opp igjen på sine gamle dager, og at en av sønnene fra første ekteskapet har rydda seg plass på gården. I 1668 er Einar Bårdsson på Bjørg omtalt i en oversikt over postbønder i amtet. Han var også lagrettemann fra 1693 til 1701. Det ser ut til at Einar, som må ha vært født omkring 1640, gjorde som faren og gifta seg på nytt i høg alder for en Ola Einarson ble født på Bjørg i 1714. Etter at Einar døde gifta enka seg med Ola Bertilson fra Brattlia.

Ola Einarson må ha vært en vidløftig kar. Han måtte skrifte offentlig to ganger for "leiermål", det vil si seksuell omgang utenfor ekteskapet. Han solgte parten sin i Bjørg til stefaren, Ola Bertilson i 1646, og kjøpte gården Ås på Namdalseid, men døde allerede året etter.

I siste halvdel av 1700-tallet kom Bjørg på handel, og gården ble delt.

Anders og Guru Bjørg

Anders Ivarson Bjørg er den første bonden på Bjørg vi kjenner av direkte omtale og utseende. Han ble født i 1799 og døpt 22. desember, og var knapt halvannet år da faren omkom i en arbeidsulykke våren 1801. Ivar Pedersen Bjørgen ble begravet 2. april 1801, og i kirkeboka under dødsårsak står det at "han blev tagen utfor ved uforsigtighed og fik en timmerlunne over sig". I følge Agnar Hundset som ble født

akkurat hundre år etter at dette skjedde, var det under fløting i Ferja, da de slo tømmerlunnene ut i elva under vårflommen, at ulykken skjedde.

Anders ble gift med Gurine (Guru) Thorsdatter Mork, og de fikk sønnen Iver Christian Andersen som ble født 23. november 1832. Han døde knapt 20 år gammel 2. august 1852 av ukjent årsak, og Anders og Guru ble sittende på Bjørg uten etterkommere. I 1863 solgte Anders gården til lensmann Hans Peter Waleur. Fra Matrikelkommisjonen av 1863, og folketellinga i 1865 ser vi at det var en stor og veldrevet gård Anders og Guru overlot til lensmannen. I deres tid var det og bygd nye hus som siden var i bruk fram til midt på 1900-tallet, blant anna den store låna og steinfjøset. Som kårfolk bodde Anders og Guru i "Gurustu" med egne tjenestefolk og buskap. De fikk begge et langt liv og var høgt respekterte folk i bygda.

Anders døde 22. august 1889 og Guru 15. november 1890.

Hans Petter og Bergitte Waleur

Hans Peter Waleur ble født i 1831, og overtok lensmannsambetet etter faren Erling i 1859. Han kjøpte en part av Bjørg i 1863, og bytta til seg resten i 1873. Da slutta han som lensmann, og var en foregangsmann innen landbruket fram til sin død i 1889. Waleur var gift med Birgitte Muus, prestedatter fra Snåsa.

Hanna og Salamon Høyer Dahlback

Salamon Høyer Dahlback overtok som lensmann etter Waleur, og kjøpte Bjørg i 1890 av enka etter at forgjengeren døde. Dahlback var født i Klinga i 1840, og ble gift med Hanna Marie Kleven fra Sparbu. Han var musikalsk, og starta sangkor på Namdalseid. Han var også første formann i avholdslaget da det ble stifta. Dahlback hadde ikke hell med seg i gårdsdrifta og måtte selge Bjørg av økonomiske årsaker i 1904 til Lars og Johan Torgerhaug, som i sin tur solgte vidare til Oscar Collett, som var en av eierne av Bangdalsbruget, i 1907. Han tok unna det meste av skogen og solgte resten til Namdalseid kommune i 1909.

Olaf og Anne Hundset og deres etterkommere

Kommunen vedtok å dele opp Bjørg slik at det ble tre gårder og seks såkalte "arbeiderbrug". Dette var i tråd med den nasjonale politikken for å demme opp for utvandringa til Amerika på den tida. Under delinga av Bjørg i 1909 ble hovedbølet delt i to gårdparter Sørbjørg og Nordbjørg. Den første var det Olaf Hundset som kjøpte. Han bodde med familien i vestre enden av trønderlåna og brukte tømmerfjøsset. Den andre parten ble kjøpt av Ole Tinglum, som disponerte østre ende av låna og steinfjøsset. Han emigrete til Amerika og solgte til Martin Mølne. Dette var vanskelige tider i landet, ikke minst for landbruket, og i

1932 ble Nordbjørg solgt på tvangsauksjon til Agnar Hundset, og slik ble far og sønn sittende på hver sin av de to gårdpartene, og bodde i samme tunet inntil Agnar bygde nye hus i 1949 der tunet nå

ligger. På 1960-tallet overtok Odd Nils Hundset en part etter bestefaren, og den andre etter faren, og slik ble de to partene gjenforent. Odd Nils bygde den stua som fortsatt er i bruk, og kombinerte gårdsdrifta med arbeid som snekker. I 1975 flytta han med familien til Oppdal og solgte Bjørg til

Nanna Ebbing og Erik Stenvik.

De flytta til Bjørg i mars 1976 og starta med husdyrdrift, først framføring av okser og kviger, seinere sau og ammekyr. Det ble bygd nye driftsbygninger og dyrka jord. Omkring 1990 ble det lagt om til økologisk drift. I 2002 solgte de Bjørg til nåværende eiere, Magnhild Gjelland og Jan Petter Jermstad. Les om drifta av gården i dag på

www.bjorg.no

Nanna Ebbing og Erik Stenvik i Hest-trøa.

Bjørg sett fra Stavenberget i sør på 1980-tallet